

บทที่ 6

บทสรุป

การปฏิวัติ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ยังผลให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการปกครองประเทศ โดยเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2501 การปฏิวัตินี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้อำนาจความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศและภัยคอมมิวนิสต์เป็นข้ออ้างในการก่อการปฏิวัติ ขณะเดียวกันได้ประกาศปฏิวัติเป็นกฎหมายในการปกครองประเทศ และเตรียมการทางด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการสถาปนา "ระบบปฏิวัติ" ในเวลาต่อมา เช่น การยุบสภาพรรคการเมือง การประกาศกฎอัยการศึก กวาดล้างอันธพาล ขบวนการ โสเภณี ฯลฯ

"ระบบปฏิวัติ" ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผลมาจากแนวความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองและประสบการณ์จากสหรัฐอเมริกา ทำให้จอมพลสฤษดิ์มองเห็นว่า การปฏิวัติจะเป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปกครองประเทศ การปฏิวัติเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและจิตใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น แต่จะต้องเป็นการปฏิวัติจากเบื้องบนไปสู่เบื้องต่ำที่ชนชั้นนำเป็นผู้กระทำเท่านั้น จึงจะเป็นการปฏิวัติที่ได้ผล

ด้วยเหตุนี้ "ระบบปฏิวัติ" จึงประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการคือ นโยบายทางด้านการเมืองและนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จด้วยการคงอำนาจเด็ดขาดและสูงสุดไว้ที่นายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ตัวนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 17 จอมพลสฤษดิ์ยังได้แต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติและสภาร่างรัฐธรรมนูญ ยังผลให้จอมพลสฤษดิ์มีอำนาจสูงสุดในด้านบริหารและนิติบัญญัติ และทำให้ระบบราชการกลายเป็นพื้นฐานที่สำคัญในระดับปฏิวัติ ส่วนนโยบายทางด้านเศรษฐกิจประกอบด้วยสาระสำคัญคือ การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นระบบเสรีนิยม โดยเน้นให้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด อนุญาตให้เอกชนทั้งในประเทศและชนชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนทางด้าน

อุตสาหกรรมต่าง ๆ และรัฐจะไม่เข้าไปทำการแข่งขันทางธุรกิจกับเอกชน แต่จะให้การสนับสนุนโครงการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการทำลายฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มชอยราชครูได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาวิจัยเราจะพบว่า การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ประสบความสำเร็จในการปกครองประเทศตลอดระยะเวลา 6 ปี เป็นผลมาจากกระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ นับตั้งแต่การก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำทางการเมือง ใน พ.ศ. 2500 เนื่องจากปัจจัยทางด้านต่าง ๆ คือ การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองและฐานอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่าง พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และสถานการณ์การเมือง ทำให้จอมพลสฤษดิ์ก้าวขึ้นเป็นผู้นำทางการเมืองโดยการก่อการรัฐประหาร พ.ศ. 2500 ในช่วง พ.ศ. 2500 - 2501 แม้ว่าจอมพลสฤษดิ์จะไม่ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ยังมีบทบาทอยู่เบื้องหลังรัฐบาลนายพจน์ สารสิน และรัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร ขณะเดียวกันก็ดำเนินการโยกย้าย ปลดนายทหารที่ให้การสนับสนุนหรือฝักใฝ่กลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ และแต่งตั้งนายทหารฝ่ายตนเข้าดำรงตำแหน่งแทน ทำให้ฐานอำนาจของจอมพลสฤษดิ์มั่นคงมากขึ้น แต่กระนั้นก็ตามปัจจัยที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ประสบความสำเร็จในการปกครองประเทศมาจากปัจจัยพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. การควบคุมระบบราชการ
2. การได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา
3. การเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์

การควบคุมระบบราชการ การที่ระบบราชการเป็นพื้นฐานอำนาจที่สำคัญในระบบปฎิวัติ นอกจากจะสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของจอมพลสฤษดิ์แล้ว ระบบราชการยังทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐในการบริหารประเทศ ด้วยเหตุนี้ งานชิ้นแรกของจอมพลสฤษดิ์ภายหลังเข้าปกครองประเทศใน พ.ศ. 2501 ก็คือ การปรับปรุงสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อที่จะทำให้อำนาจในการกำหนดนโยบายและการควบคุมระบบราชการอยู่ในมือของตน โดยการออกกฎบัญญัติจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2502 นอกจากจะจัดตั้งหน่วยงานสำคัญ ๆ ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี เช่น สภาการศึกษาแห่งชาติ สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานประมาณ สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นต้น

อุตสาหกรรมต่าง ๆ และรัฐจะไม่เข้าไปทำการแข่งขันทางธุรกิจกับเอกชน แต่จะให้การสนับสนุนโครงการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการทำลายฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มขอยราชครูได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาวิจัยเราจะพบว่า การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ประสบความสำเร็จในการปกครองประเทศตลอดระยะเวลา 6 ปี เป็นผลมาจากกระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ นับตั้งแต่การก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำทางการเมือง ใน พ.ศ. 2500 เนื่องจากปัจจัยทางด้านต่าง ๆ คือ การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองและฐานอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่าง พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และสถานการณ์การเมือง ทำให้จอมพลสฤษดิ์ก้าวขึ้นเป็นผู้นำทางการเมืองโดยการก่อการรัฐประหาร พ.ศ. 2500 ในช่วง พ.ศ. 2500 - 2501 แม้ว่าจอมพลสฤษดิ์จะไม่ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ยังมีบทบาทอยู่เบื้องหลังรัฐบาลนายพจน์ สารสิน และรัฐบาลพลโทถนอม กิตติขจร ขณะเดียวกันก็ดำเนินการโยกย้าย ปลดนายทหารที่ให้การสนับสนุนหรือฝักใฝ่กลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ และแต่งตั้งนายทหารฝ่ายตนเข้าดำรงตำแหน่งแทน ทำให้ฐานอำนาจของจอมพลสฤษดิ์มั่นคงมากขึ้น แต่กระนั้นก็ตามปัจจัยที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ประสบความสำเร็จในการปกครองประเทศมาจากปัจจัยพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. การควบคุมระบบราชการ
2. การได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา
3. การเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์

การควบคุมระบบราชการ การที่ระบบราชการเป็นพื้นฐานอำนาจที่สำคัญในระบบปฎิวัติ นอกจากจะสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของจอมพลสฤษดิ์แล้ว ระบบราชการยังทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐในการบริหารประเทศ ด้วยเหตุนี้ งานชิ้นแรกของจอมพลสฤษดิ์ภายหลังจากเข้าปกครองประเทศใน พ.ศ. 2501 ก็คือ การปรับปรุงสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อที่จะทำให้อำนาจในการกำหนดนโยบายและการควบคุมระบบราชการอยู่ในมือของตน โดยการออกกฎบัญญัติจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2502 นอกจากจะจัดตั้งหน่วยงานสำคัญ ๆ ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี เช่น สภาการศึกษาแห่งชาติ สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานประมาณ สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นต้น

พระราชบัญญัตินี้ยังให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีในการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิให้ปฏิบัติราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี ยังผลให้สำนักนายกรัฐมนตรีรวบรวมงานสำคัญ ๆ ไว้หลายด้านรวมทั้งงานกลั่นกรองของระบบราชการ ซึ่งจัดตั้งในรูปของสภาหรือคณะกรรมการ เป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ตัวจอมพลสฤษดิ์ และทำให้จอมพลสามารถควบคุมข้าราชการพลเรือนเหล่านี้ได้โดยการใช้อำนาจทางด้านงบประมาณ การเข้าดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักนายกรัฐมนตรี จึงกลายเป็นศูนย์กลางในการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ตัวนายกรัฐมนตรีมากขึ้น และการใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้จอมพลสฤษดิ์ได้รับการสนับสนุนจากระบบราชการ เพราะรัฐบาลจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนา ระบบกฎวิธีจึงเป็นที่ยอมรับและตอบสนองอย่างแข็งขันในหมู่ข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาข้าราชการนักวิชาการรุ่นใหม่

นอกจากการควบคุมข้าราชการพลเรือน การแต่งตั้งโยกย้าย นายทหารที่สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ และการแบ่งสรรผลประโยชน์ในกองทัพ โดยการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการพิเศษด้านต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสามเหล่าทัพ ทำให้จอมพลสฤษดิ์สามารถควบคุมข้าราชการทหารไว้ในอำนาจ อำนาจของจอมพลสฤษดิ์จึงมั่นคงมากยิ่งขึ้นในการกำหนดนโยบายและการบริหารทั้งปวง

ในฐานะกลไกที่สำคัญของรัฐในการปกครองประเทศ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์จึงเป็นยุคที่มีการใช้กลไกของรัฐอย่างเข้มข้นในการรักษาอำนาจทางการเมือง เช่น การใช้นโยบายพัฒนาชนบท เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐและประชาชน อันเป็นการป้องกันการแทรกซึมจากคอมมิวนิสต์ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2502 ทำให้นายกรัฐมนตรีใช้อำนาจได้อย่างเด็ดขาดและถูกต้องตามกฎหมายตามมาตรา 17 รวมทั้งการตั้งสภาว่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ออกกฎหมายต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการสร้างความมั่นคงให้กับรัฐบาล การใช้นโยบายชาตินิยม โดยการเชิดชูอุดมการณ์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชาติ เป็นต้น

การได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา การดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อต้านคอมมิวนิสต์ และเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ทำให้จอมพลสฤษดิ์ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในทาง

ด้านเศรษฐกิจ การทหารและวิชาการ เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐอเมริกาที่จะเข้ามาลงทุนทางด้านเศรษฐกิจในประเทศไทย และเห็นว่าไทยเป็นประเทศที่เหมาะสมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์จากจีน จึงได้เสนอให้ไทยใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและมั่นคง อันเป็นนโยบายอย่างหนึ่งในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งสหรัฐเชื่อว่า การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและมีเศรษฐกิจดี จะทำให้คอมมิวนิสต์ไม่สามารถอ้างความยากจนของประชาชน ในการเข้าแทรกแซงทางการเมือง

ในระยะแรก ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกามุ่งไปในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการทหาร เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ต่อมาเมื่อสถานการณ์ในลาวรุนแรงขึ้น สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางการทหารและการเงินจำนวนมหาศาลแก่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ มาใช้ในการพัฒนาประเทศและสร้างกองทัพให้เข้มแข็ง เพื่อต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้

ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาจำนวนมหาศาล นอกจากจะถูกนำมาใช้สร้างกองทัพให้เข้มแข็ง การนำมาพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ถนน ประปา ไฟฟ้า ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ฐานะของจอมพลสฤษดิ์มั่นคง เนื่องจากทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีงานทำ มีรายได้ดี และประชาชนมองเห็นว่ารัฐบาลสามารถปกครองบ้านเมืองได้อย่างสงบสุข เป็นการเสริมความมั่นคงให้กับรัฐบาล

การเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้ว่าฐานะของพระมหากษัตริย์จะตกต่ำลงนับตั้งแต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงดำรงความสำคัญอยู่ในจิตใจของประชาชน ด้วยเหตุนี้จอมพลสฤษดิ์ ธารวัชรดีจึงหันมาการเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการสร้างความชอบธรรมให้กับตน และการเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ของจอมพลสฤษดิ์สอดคล้องกับกระแสความพยายามในการฟื้นฟูบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ของกลุ่มเจ้านายในช่วง พ.ศ. 2490 - 2500 ทำให้จอมพลสฤษดิ์ได้รับความชอบธรรมในสายตาของประชาชนในฐานะรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการเสริมสร้างฐานะของจอมพลสฤษดิ์ให้มั่นคงมากขึ้น

จอมพลสฤษดิ์ได้ฟื้นฟูบทบาทและพระสถานะของพระมหากษัตริย์ โดยการสนับสนุนพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ ได้แก่ การฟื้นฟูโบราณราชพิธี เช่น พระราชพิธีแรกนาขวัญ พระราชพิธีทอดผ้าพระกฐิน และพิธีสาบานตนต่อหน้าธงไชยเฉลิมพล

เป็นต้น การจัดให้ทั้งสองพระองค์เสด็จประพาสทั้งในและนอกประเทศ การเปลี่ยนวันชาติจากวันที่ 24 มิถุนายนมาเป็นวันที่ 5 ธันวาคม ฯลฯ ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์สนับสนุนบทบาทและพระสถานะของ พระมหากษัตริย์ พระองค์ก็ทรงทำหน้าที่สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลให้เป็นไปโดยชอบธรรม ดังจะ เห็นได้จาก พระราชดำรัสในวโรกาสต่าง ๆ เป็นต้น อันเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ และทำให้ฐานะของจอมพลสฤษดิ์มั่นคงมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า ด้วยปัจจัยพื้นฐานทั้งสามประการนี้เอง เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ประสบความสำเร็จในการปกครองประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น